

Жыццё і творчасць

Якуб Колас

Творчасць народнага паэта Беларусі Якуба Коласа складае цэлую эпоху ў гісторыі беларускай літаратуры. Яго па праве лічаць заснавальнікам нацыянальнай прозы, хаця яму празаіка належаць і паэтычныя шэдэўры - паэма "Новая зямля" і "Сымон-музыка". Жыццё і творчасць гэтага чалавека сталі значным укладам у беларускую культуру. Заслуга Якуба Коласа як нацыянальнага пісьменніка ў тым, што ён адкрыў для развітых літаратур свету беларускае пісьмовае слова, апеў беларускі народ.

- **Нарадзіўся Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч (сапраўднае імя пісьменніка) 3 лістапада 1882 года на хутары Акінчыцы каля вёскі Мікалаеўшчына Мінскага павета Мінскай губерні (цяпер Стаўбцоўскі раён Мінскай вобласці) у сям'і лесніка Міхаіла Казіміравіча Міцкевіча, які працаваў у лясніцтве магната Радзівіла. Дзяцінства маленькага Кастуся прайшло ў незвычайна прыгожых мясцінах Беларусі - маляўнічыя лясы, велічная рака Нёман знайшлі ў душы хлопчыка водгук.**
-

Першапачатковую адукацыю будучы пісьменнік атрымаў у хатняга настаўніка, потым было Мікалаеўшчынскае народнае вучылішча, падчас вучобы ў якім Костусь паспрабаваў пісаць вершы. Першыя літаратурныя вопыты - верш "Вясна" і байка "Варона і лісіца" - былі следствам захапленні творамі рускіх літаратурных карыфеяў: Крылова, Пушкіна, Лермантава, Жукоўскага, Някрасава, Гоголя, Талстога. Пасля заканчэння пачатковай школы бацька 12-гадовага хлопчыка Міхаіл Казіміравіч, горада падтрыманы школьным настаўнікам, вырашаецца «пусціць сына ў навучу». У 1898 годзе ён паступае ў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю. Пад уздзеяннем таленавітага настаўніка-славесніка Фядота Андрэевіча Кудрынскага збірае і запісвае вусную народную творчасць і матэрыялы па этнаграфіі. У будучым гэтыя запісы лягуць у аснову першага беларускага рамана «На ростанях».

У студэнцкія гады ён з зачараваннем чытае творы рускіх і замежных класікаў - Талстога, Кальцова, Гоголя, Адама Міцкевіча, Шаўчэнкі. Гэта было прасвяднае час для фарміравання Канстанціна Міцкевіча як літаратара. Прыкладна да гэтага часу можна аднесці і выбар літаратурнага псеўданіма. Канстанцін Міхайлавіч захапляўся творчасцю рускага пісьменніка Якубовіча-Мельшына. Яму асабліва падабалася верш пра коласе. Думаючы над выбарам псеўданіма, гартуючы творы гэтага пісьменніка, ён і вырашыў назваць сябе Якуб (ович) Колас.

Пасля заканчэння настаўніцкай семінарыі (1902) новаспечанага настаўніка накіроўваюць для работы ў сельскую мясцовасць на Палессі. Гэта быў час грамадзянскага і палітычнага станаўлення асобы Якуба Коласа, час рэвалюцыйнага ўздыму. Ведучы сярод сялянства радыкальную рэвалюцыйную працу і наладзіўшы цесныя сувязі з настаўнікамі-аднадумцамі, Колас стаў адным з ініцыятараў склікання нелегальнага настаўніцкага з'езда (1906), мэтаў якога было далучэнне да Усерасійскаму саюзу настаўнікаў і актыўнае імкненне да зрынявання царскага рэжыму. З'езд быў раскрыты паліцыяй, а яго ўдзельнікі загадам Савета Міністраў дырэктарыі народных вучылішч звольненыя з пасадаў і ўзяты пад следства.

Страта працы стала новым стымулам для творчасці. Прыняўшы прапанову публіцыста А. Уласава, Канстанцін Міцкевіч становіцца супрацоўнікам газеты "Наша доля", дзе ўпершыню змяшчае верш «Наш родны край» пад псеўданімам Якуб Колас. Дзень 1 верасня 1906 г. (па новым стылі 14 верасня) лічыцца афіцыйным пачаткам прафесійнай творчай дзейнасці Якуба Коласа.

Адным з важных жыццёвых этапаў маладога паэта былі гады, праведзеныя ў Мінскай турме (15.09.1908 - 1911/09/15) па абвінавачванні ў скліканні настаўніцкага з'езда. Нягледзячы на цяжкія ўмовы існавання, ён шмат піша: першы зборнік «Песні скаргі» выйшаў у той час, калі ён быў вязнем. Тады ж з'яўляецца задума напісаць паэмы "Новая зямля" і "Сымон-музыка", якім пасля накіравана будзе стаць візітнай карткай беларускай класічнай літаратуры.

Пасля выхаду з турмы, выстараўшыся праз сяброў пасведчанне аб палітычнай добранадзейнасці, на працягу 1912-1914 г.г. Колас настаўнічаў у прыходскім вучылішчы горада Пінска. Тут жа сустрэў будучую жонку, маладую настаўніцу чыгуначнай школы Марыю Дзмітрыеўну Каменскую. Вяселле адбылося 3 чэрвеня 1913 года.

У 1926 году да 20-годдзю творчай дзейнасці Якубу Коласу было прысвоена званне Народнага паэта Беларусі. З адкрыццём у 1929 г. Акадэміі Навук БССР паэт выбіраецца яе віцэ-прэзідэнтам.

У час Вялікай Айчыннай вайны Якуб Колас стварыў творы, якія ўвайшлі ў розныя зборнікі. За вершы ваеннага перыяду Коласу была прысуджана Дзяржаўная прэмія СССР (1946), за паэму "Рыбакова хата" - другая Дзяржаўная прэмія СССР (1948).

Плённа працаваў паэт і ў галіне перакладу. Ём зроблены пераклады «Палтавы» А. Пушкіна, вершаў М. Лермантава, А. Міцкевіча, Т. Шаўчэнкі, П. Тычыны, Р. Тагора.

У гады Вялікай Айчыннай вайны паэт быў у эвакуацыі разам з іншымі супрацоўнікамі Акадэміі Навук БССР. Жыў у Клязьме (пад Масквой), Ташкенце (1941-1943), Маскве. У снежні 1944-га вярнуўся ў Мінск. ?? Абіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і БССР, старшынёй Беларускага рэспубліканскага камітэта абароны міру. Акадэмік АН БССР. Член Саюза пісьменнікаў СССР (1934). Якуб Колас узнагароджаны 5-ю ордэнамі Леніна, ордэнам Чырвонага Сцяга, Працоўнага Чырвонага Сцяга, а таксама медалямі. Заслужаны дзеяч навукі (1944).

Памёр паэт 13 жніўня 1956 году. Пахаваны на Вайсковых могілках горада Мінска.

Творы Якуба Коласа неаднаразова перакладаліся на замежныя мовы, на сцэнах шматлікіх тэатраў ставіліся п'есы паводле яго апавяданняў, аповесцей, трылогіі. Многія яго творы экранізаваныя. На вершы Коласа напісаныя шматлікія песні

У 1959-1965 гадах прысуджалася літаратурная прэмія імя Я. Коласа. З 1972 г. раз у два гады прысуджаецца Дзяржаўная прэмія ім. Якуба Коласа за лепшыя пражайныя творы і літаратуразнаўчыя працы. Яго імя прысвоена Мінскаму паліграфічным камбінату, Інстытуту мовазнаўства Нацыянальнай акадэміі навук РБ, Віцебскаму драматычнаму тэатру, Цэнтральнай навуковай бібліятэцы НАН РБ і іншым бібліятэкам. Імем Я. Коласа названы школы, плошчы, вуліцы гарадоў і вёсак Беларусі. Помнікі народнаму паэту ўстаноўлены ў Мінску (на плошчы яго імя), на радзіме ў в. Мікалаеўшчына, у Наваградку, у в. Плоскае Талачынскага раёна. Мемарыяльныя дошкі ўстаноўлены на будынках, дзе ён жыў або працаваў.

У Мінску працуе Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Я. Коласа, яго філіялы - у Акінчыцы, Смольне, Мікалаеўшчыне і Альбуць. У многіх населеных пунктах і школах Беларусі створаны грамадскія літаратурныя музеі яго імя.

